

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Maria Dolores Arrizabalaga Aizpurua

*Amasa-
Villabona,
Gipuzkoa
(1923)*

Aurkibidea

Biografia

Kale Nagusian jaioa. Ama Villabonakoa zuen eta aita, berriz, azkoitiarra. Hiru ahizpa ziren. Tolosan egon zen neskame lanetan, hamar urtean, lau urtez Subijana ehun lantegian eta hiru urtez Donostiako Arakistain okindegian. 1955ean ezkondu zen Iñaxio Beñaranekin, eta bi urtez Zangotzan egon ziren bizitzen, haren lanarengatik. 1964tik 2004ra Zizurkilen bizi izan zen. Bi alaba izan zituzten. Besteak beste, gerrako kontuak jasotzeko elkarrizketatua.

Zintak

VIL-033

- **Proiektua:** Amasa-Villabonako frankismoaren aztarnak arakatzen
- **Elkarrizketatzailea(k):** Almorza, Karlos - Aranburu, Pello
- **Data:** 2011-09-30
- **Iraupena:** 158 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Unamuno, Arianne

VIL-043

- **Proiektua:** Pello Aranbururen fondoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aranburu, Pello
- **Data:** 2013-12-20
- **Iraupena:** 109 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Aranburu, Pello

VIL-044

- **Proiektua:** Pello Aranbururen fondoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aranburu, Pello
- **Data:** 2014-08-03
- **Iraupena:** 58 min
- **Euskarria:** Audio digitala
- **Emalea:** Aranburu, Pello

VIL-045

- **Proiektua:** Pello Aranbururen fondoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aranburu, Pello
- **Data:** 2015-04-06
- **Iraupena:** 100 min
- **Euskarria:** Audio digitala

- **Emalea:** Aranburu, Pello

VIL-046

- **Proiektua:** Pello Aranbururen fondoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aranburu, Pello
- **Data:** 2015-04-19
- **Iraupena:** 35 min
- **Euskarria:** Audio digitala
- **Emalea:** Aranburu, Pello

VIL-047

- **Proiektua:** Pello Aranbururen fondoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aranburu, Pello
- **Data:** 2016-04-24
- **Iraupena:** 53 min
- **Euskarria:** Audio digitala
- **Emalea:** Aranburu, Pello

VIL-048

- **Proiektua:** Pello Aranbururen fondoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aranburu, Pello
- **Data:** 2016-05-01
- **Iraupena:** 68 min
- **Euskarria:** Audio digitala
- **Emalea:** Aranburu, Pello

VIL-049

- **Proiektua:** Pello Aranbururen fondoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aranburu, Pello
- **Data:** 2016-05-15
- **Iraupena:** 52 min
- **Euskarria:** Audio digitala
- **Emalea:** Aranburu, Pello

VIL-050

- **Proiektua:** Pello Aranbururen fondoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aranburu, Pello
- **Data:** 2016-05-22
- **Iraupena:** 57 min
- **Euskarria:** Audio digitala
- **Emalea:** Aranburu, Pello

Pasarteak

1. Gerra garaiko Villabona

- **Erref:** VIL-033/002
- **Iraupena:** 0:02:36. **Hasi:** 00:01:24. **Bukatu:** 00:04:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

<p>Mila eta bostehun biztanle zituen Villabonak gerra hasi zenean. Garai hartan herria nolakoa zen deskribatzen du. Errotari buruzko azalpenak.</p>

2. Etxeondo eta Ameztoitarrak

- **Erref:** VIL-033/003
- **Iraupena:** 0:02:07. **Hasi:** 00:04:00. **Bukatu:** 00:06:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana

Laburpena:

Etxeondo eta Ameztoitarrei buruzko kontuak aipatzen ditu. Etxeondon jende asko bizi zen.

3. Gobernuaren kontrako emakumeen bilerak

- **Erref:** VIL-033/004
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:06:07. **Bukatu:** 00:07:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Clara Arin oso jostun ona zen eta etxe txiki batean bizi zen. Gerra zibilean etxe hartan batzen ziren gobernuaren kontra hitz egiteko. Txokolorenean ere berdin aritzen ziren. Elkartzen zirenen izenak aipatzen ditu; bederatzi hilabetez Martuteneko kartzelan eduki zituzten.</p>

Transkripzioa

- A bai haik e, baña hor bizi zian...gañea esangoizut hor bizi zian Clarakin ta...ta Clara in zan oso moista ona, oso...

-Jostun ona.

- Bai. Eta ordun bizi zian danak. Eta, etxean ez...ttiki bat, zaharra gaiñea! Ta horrea juten zian "en plena guerra civil" bueno...oandikan...zea...juten zian asko: Kontxixon Florenza, Lazoida Lizarraga, ta...asko juten zian, pues "a hablar mal del...del...del... gobierno!"

-Errepublikan kontra? O besteen kontra?

- Ez! Zean kontra...nazionalan kontra!

- Francon kontra?

- Nazionalan kontra. Ta geo Txokolonian rebai juntatzen zian.

-Bai, bai, bai.

-Txokolonian. Ta Txokolonetik, badakizu zeñek zeatu zittun? Horrea jutez...juten zian... sangoizut: Gregori ta Maria Jesus Txekolo, bertako alabak, bertako alabak, Txekolonian. Ta horrea juten zian..."la...dos hermanas de Arrillaga": Juanita ta Donores de Arrillaga. Geo la Inaxi Don, la Pilar García, ta ez dakit zer gehio ta geo danak, Martutenian eon zian eh!

- [...] arreba.

-La Evarista no iva...los demás le re...le...

4. Evaristaren kontrako errepresioa

- **Erref:** VIL-033/005
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:07:34. **Bukatu:** 00:10:23
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Evaristari egin zioten errepresioa azaltzen du: kalean Espainiako banderarekin ibilarazten zuten eguerdiko hamabietan, "viva España" esanaraziz. Errepresioa jasan zuen beste familia bati buruzko kontuak.

5. Ilea moztu zioten emakumeetako bat

- **Erref:** VIL-033/007
- **Iraupena:** 0:02:23. **Hasi:** 00:10:32. **Bukatu:** 00:12:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Merkataritza, dendak (kokapena)

Laburpena:

Juliana de la Cocherari ilea moztu zioten. Non bizi zen kontatzen du. Txokolo bi ziren eta non zeuden kontatzen du. Txokolorenean txokolatea egiten zuten.

6. Txokolo gozotegia eta Benito Arratibel

- **Erref:** VIL-033/008
- **Iraupena:** 0:03:13. **Hasi:** 00:12:55. **Bukatu:** 00:16:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Taberna giroa » Kafetegiak eta gozotegiak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Txokolorena gozotegia zen eta baserrietako esnea jaso eta saltzen zuten. Erroskilak egin eta azoketan saltzen zituzten. Benito Arratibeli buruzkoak aipatzen ditu.

7. Cardenalekoa bigarrenenez atxilotu zutenekoa

- **Erref:** VIL-033/010
- **Iraupena:** 0:02:57. **Hasi:** 00:19:32. **Bukatu:** 00:22:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Gerra garaian eskolarik ez eta beti kalean ibiltzen zen. Hiru koskatan eseritzen ziren. Cardenalekoa bigarren aldiz atxilotuta nola eraman zuten ikusi zuen eta zehaztasunez kontatzen du.</p>

8. Tolosako hilerrian hil zituzten villabonarrak

- **Erref:** VIL-033/011
- **Iraupena:** 0:02:49. **Hasi:** 00:22:29. **Bukatu:** 00:25:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Tolosako San Blas auzoko hilerrian hil zituztenak, Villabonan lurperatu zituzten. Izenak ematen dituzte.

9. Margariten jokabidea

- **Erref:** VIL-033/013
- **Iraupena:** 0:04:13. **Hasi:** 00:32:08. **Bukatu:** 00:36:21
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa

Laburpena:

Valeriano Saizar kartzelan ez zela egon dio. Emaztea eta alaba etxean geratu ziren. Karlistetako margaritek zer egiten zuten eta nortzuk ziren esaten du.

10. Jose Mujika Laborda fusilatua

- **Erref:** VIL-033/014
- **Iraupena:** 0:02:19. **Hasi:** 00:36:21. **Bukatu:** 00:38:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Jose Mujika Laborda, beste fusilatuetako bat. Hari eta bere familiari buruzko kontuak kontatzen ditu.

11. Maximino Erostarbe fusilatua

- **Erref:** VIL-033/015
- **Iraupena:** 0:01:29. **Hasi:** 00:38:40. **Bukatu:** 00:40:09
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Maximino Erostarbe fusilatu egin zuten. Non bizi zen azaltzen du. Errepublikarra eta jatorra omen zen. Porturenean lan egiten zuen.

12. Joxe Garmendia fusilatua

- **Erref:** VIL-033/016
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:40:09. **Bukatu:** 00:41:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Joxe Garmendia fusilatu egin zuten. Errepublikarra zen.

13. Salatariak eta beldurra

- **Erref:** VIL-033/017
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:41:05. **Bukatu:** 00:43:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Fusilatuei buruzko kontuak. Etxeniketarretako bat fusilatu zutenean, familiaren lagunek bazterrera utzi zuten, beraiek ere fusilatzeko arriskua baitzegoen. Ezin zen gaiaz hitzik ere egin. Salatari asko zeudela dio, zein ziren ere jakitzen ez zena.

14. Kurutx Iribarren fusilatua eta Para Arratibeli errepresioa

- **Erref:** VIL-033/018
- **Iraupena:** 0:03:52. **Hasi:** 00:43:18. **Bukatu:** 00:47:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Kurutx Iribarren fusilatu egin zuten. Haren bi alabak Hotel Londresean hil ziren, bonbengatik. Emaztea Paka Arratibel zen eta nolako errepresioa jasan behar izan zuen kontatzen du, ez baitzioten lanik egiten ere uzten. Batzokia zegoen lekuan "auxilio social" jarri zuten eta han agintzen zuena Esperanza Laskurain zen, karlista. Paka Arratibelek sukaldari lanak egin zituen han azkenean.

15. Pepe Ubarretxena falangista

- **Erref:** VIL-033/020
- **Iraupena:** 0:02:18. **Hasi:** 00:48:09. **Bukatu:** 00:50:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Falangistak

Laburpena:

Pepe Ubarretxena hernaniarra falangista Villabonara ezkondu zen eta hura izan zen Maria Doloresent falangistaz jantzita ikusi zuen aurrenekoa. Diru faltsua egitearren, bi atxilotu zituzten. Villabonan karlistak ziren gehienak; falangistak gutxi.

16. Pilar asteasuarrari ilea moztu zioten

- **Erref:** VIL-033/030
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 01:04:39. **Bukatu:** 01:06:19
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Asteasuko Ibilla baserriko neska, Pilar, Subijanarenean sukaldari zegoen. Anaia hil zioten Asteasun eta berari ilea moztu zioten. Haren ordeztu eta ilea itxuratu bitartean, Maria Doloresen amona joaten zen sukaldari lanak egitera.

17. Maximino Erostarberen emaztea eta amona

- **Erref:** VIL-033/034
- **Iraupena:** 0:04:14. **Hasi:** 01:20:13. **Bukatu:** 01:24:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Maximino Erostarbe hil zutenean, Portutarrek alargunari lanera joateko deitu zioten, errepublikarrak baitziren. Amona zaintzeko bizilagunak txandakatzen ziren.

18. Inaxio senarra mehatxupean

- **Erref:** VIL-033/040
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 01:38:39. **Bukatu:** 01:39:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Bere senar Inaxiok Juanito Barberi kontuak eskatu zizkion anaiari buruz kartzelara bidalitako txostenengatik. Mehatxu egin zion Inaxiori ere, kartzelara bidaliko zuela esanez.

19. Neskame Tolosan

- **Erref:** VIL-033/041
- **Iraupena:** 0:01:43. **Hasi:** 01:39:59. **Bukatu:** 01:41:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Gerra garaian Tolosan egon zen neskame okindegi batean eta ez zuen goserik pasatu, baina bere senar Inaxiok bai. Goseagatik nolakoak egiten zituzten kontatzen du. Maria Doloresek ogi pusketak bidaltzen zituen etxera.</p>
<p>

Transkripzioa

- Gosea pasa al zenuten?
- Nik ez, zergatikan neskame neon panaderi batian esan dizut bezala, Tolosan. Baiño hua [...] gosia hoixe gosia, gaztaña denbuan, mendian, kastañak biltzea ta ordun pixkat poztu omen zien baiño kastellanok hartu ta berriz'e zea...ta hemen zeon bat esango dizut, la Xole Arakistain Zubeldia, no, Zubeldia Arakistain. Bi seme zea...bi zittun ba, Gregorio ta...Gregorio y Ismael.
- Bai.
- Zuk...zuk ez al dittuzu ezutzen?
- Ez.
- Honek asko.
- Bai.
- Bi mutilzabar, bakarrik bizi dia. Oso mutil onak, oso mutil onak. Ba horren ama zan Sole, horren ama de risa es e, Salbadorren itten zun lana, baiño gosia. Ta hiru eunian, jan zittun ciento tres manzanas. Attu, baiñon, hirugarren eunian akabo! Ahua ezin iriki! Del dolor! Hainbeste in zun...
- Baiña ansietatea, ansietatea...
- Aizu, ta hola, hoin ama pentsazazu, el hambre que habia, bai, el hambre que habia.
- Ta hemen, kalian, jana, nola jendea billatzen zun?
- No, nik ez dakit, nik egiya esangoisuet, ni neskame neon Tolosan, panaderi batian ta eitten nun barra osua puxketatu, puxketatu. Ta puxketak bezela etxea bialtzen nun, ahal nun guztina, aittu? Karo, puxketak bezela.

20. Lehengusu tolosarrari hiletarik ez

- **Erref:** VIL-033/046
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 01:47:29. **Bukatu:** 01:49:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Bere lehengusu tolosar bat gudari joan eta Bizkaian hil zen frentean. Izebak semearendako hileta eskatutakoan, Don Braulio Maria Arozenak ukatu egin zion, "gorrientzako ez dago" esanez.

21. Don Mateoren astakeriak

- **Erref:** VIL-033/047
- **Iraupena:** 0:01:48. **Hasi:** 01:49:00. **Bukatu:** 01:50:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren jarrera

Laburpena:

Don Mateo Arizmendi oso gaiztoa zela dio. Jendea hiltzen ari zirela eta poza agertu zuen pulpitorik. Baztarrika Amasako apaiza oso karlista zen.

22. Gerra bukatuta, lana ukatua

- **Erref:** VIL-033/052
- **Iraupena:** 0:01:59. **Hasi:** 02:01:25. **Bukatu:** 02:03:24
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Santoñan atxilotu zituztenen izenak irakurri eta haiei buruzko kontuak aipatzen ditu. Herriko jende askok Villabonan lanik egin ezin eta Hernanira joaten ziren lanera.

23. Federiko Urdanpileta errepublikarra

- **Erref:** VIL-033/053
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 02:03:24. **Bukatu:** 02:04:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Ardura politikoak egotzi zizkieten izenak irakurri eta haiei buruzko kontuak aipatzen ditu. Federiko Urdanpileta Salvadora lantegiko jabea zen eta dirua ematearen truke libratuko zela uste du, errepublikarrak baitziren eta Errepublika garaian alkate izan baitzen.

24. Gerra hasi aurretik atxilotutako karlistak

- **Erref:** VIL-033/057
- **Iraupena:** 0:01:37. **Hasi:** 02:12:45. **Bukatu:** 02:14:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Ardura politikoak egotzi zizkietenen izenak irakurri eta haiei buruzko kontuak aipatzen ditu. Gerra hasi aurretik karlistak atxilotu eta Bilbora eraman zituzten. Izenak ematen dituzte.

25. Nazionalak sartu zirenekoa

- **Erref:** VIL-033/058
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 02:14:22. **Bukatu:** 02:16:12
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

Nazionalak etorri zirenean, elizondoan zegoen petrilaren gainean igota. Gurutze eta dominekin jantzita etorri ziren oinez. "Que vienen los navarros" esaten zuten. Etxe ondoan batzokia zeukaten eta hiru gau zaintzan eman zituen Maria Doloresen aitak fusila hartuta.

26. Ezkurdiatar familia osoa atxilotuta

- **Erref:** VIL-033/059
- **Iraupena:** 0:04:13. **Hasi:** 02:16:12. **Bukatu:** 02:20:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

Ezkurdiatarren familia osorik atxilotu zuten. Barbek amona zeramatela ikusi zuenean, etxera itzultzeko agindua eman zuen. Kartzelaratu zituztenen izenak irakurri eta haiei buruzko kontuak aipatzen ditu. Antonio Arratibel ezkertiarra zen.

27. Don Salvador oiartzuarra deserriratu

- **Erref:** VIL-033/063
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 02:32:28. **Bukatu:** 02:34:33
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren jarrera

Laburpena:

Don Salvador Irigoien apaiz oiartzuarra oso abertzalea zen eta atzerriratu egin zuten. Don Leandro herriko parrokoa abertzale sutsua zen, Erostarbe etxearen behekaldean bizi zena. Kotxeak harrapatuta hil zen.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-01-31

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com